

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40.—
polletno Din 20.—

Uredništvo in uprava:
Wolfova ulica št. 1/I.
v Ljubljani

Pošt. ček. račun št. 10499

»Zbor« dovoljen

Ministrski svet je na poročilo notranjega ministra g. dr. Antona Korošca sklenil dati predhodno dovoljenje za ustanovitev politične stranke pod imenom Jugoslovansko ljudsko gibanje „Zbor“.

Beograd, 7. novembra 1935.

Pojasnila glede ustanavljanja krajevnih organizacij daje za Slovenijo začasno uredništvo „Preloma“, Ljubljana, Wolfova ulica 1.

Borci v — „Zbor“!

O stanovskem parlamentu

Namesto dosedanjega, trohno polnega političnega parlamenta zahtevamo stanovski parlament, ker edino le-ta more zavarovati interese delovnega ljudstva.

Zakaj hoče imeti ljudsko gibanje »Zbor« stanovski parlament? Ker je jasno, da je politični parlament izgubil značaj zakonodajnega telesa. Brez števila je vzgledov, na katerih vsakdo lahko vidi, da parlament niti ne ustvarja zakonov niti ne nadzira upravnih oblasti. Nasprotno pa imenuje parlament sodnike, učitelje, pisarje, pandurje, cestne pometalce ter jih po mili volji prestavlja na državne stroške iz kraja v kraj, pogosto brez povoda, marveč edinole po nekem strankarskem ključu. Prav tako je jasno, da so stranke začasni, kratkotrajni pojavi. Rode se in umirajo. Dezertiranje iz ene stranke v drugo je zelo lahko. Ko so si stranke pred leti ležale v laseh, je bilo pogosto mogoče videti, da je ta ali oni državljani nosil v žepu po pet članskih kart različnih strank ter jih je uporabljal glede na to, kakšne barve so gospod poslanec, s katerim je imel opravka, saj je dobro vedel, da le na ta način pride do svojih pravic. Iz teh in podobnih razlogov mora država nekje druge najti močne opore in ta ji je dana samo v stanovih. Stanovi niso tvorba slučajja ali samohotnosti, kajti ustvarilo jih je življenje.

Kaj označujemo z besedo »stanovski parlament«? Označujemo narodni zbor, ki je neodvisen od vsakokratne vlade in ga tudi ni treba voliti po njenem okusu. V tak parlament se narodni zastopniki ne volijo po srezih ali okrožjih, marveč potom stanovskih organizacij naroda. Saj je pa tudi razumljivo, zakaj. Parlament mora vendar biti zastopnik interesov in želja vseh državljanov, in le-ti se ne dele po zemljepisnih pojmi, temveč po stanovih.

To se pravi: organizirani kmetovalci, rokodelci, delavci, trgovci, uradniki, zdravniki, umetniki, advokati itd. pošiljajo potom svojih stanovskih organizacij v parlament zastopnike, ki opravljajo isti poklic, ki žive v glavnem isto življenje, ki jih tlačijo iste skrbi in nesreče, ki imajo iste nazore o življenju, o državi in o splošnem napredku. Samo po sebi je umevno, da bodo stanovske organizacije volile iz svoje srede najboljše moze in jih pošiljale kot zastopnike v parlament, tako da jih ne bo skrbelo, ali so njihovi interesi dobro zavarovani ali ne. Ako pa bi ti zastopniki proti pričakovanju ne zastopali kakor treba interesov svojega stanu, bo organizacijam vedno na prosto dano, da jih nadomestijo s sposobnejšimi ljudmi.

V takem parlamentu se ne bodo mogli kmetovalcu, obrtniku, delavcu itd. vsiljevati kot zastopniki advokati, zdravniki ali celo kdovekakšni pustolovci, »čisti politiki« itd., kajti parlamentarni zastopniki se bodo volili od deželnih stanovskih organizacij.

V sedanjem parlamentu, ki je bil skupaj zmašen pod najneverjetnejšimi okoliščinami, tako da tam sede tudi ljudje, ki imajo le 120 glasov, se nahaja med

Kaj piše Ljotičeva »Otadžbina«

»Otadžbina«, glasilo Jugoslovanskega gibanja »Zbora« v Beogradu, objavlja zanimive članke in obvestila. Nekaj tega navedimo v izvlečku.

»KDOR VSE BRANI — VSE IZGUBI.«

V tem uvodniku pove tov. Ljotić, da so ga vabili v skupno fronto »vseh tistih, ki stoje na eni liniji glede narodnega in državnega edinstva, danes ko Jugoslavijo toliko sil razdeva«. Ljotić je tako vabilo odklonil, ker tisti, ki so ga vabili, smatrajo, da je mogoča Jugoslavija demokratično-parlamentarno-kapitalistično-individualistična. Mi pa mislimo, da Jugoslavija ni zato prišla, da bi bila takšna — pa tudi če bi prišla — da se takšna ne bi mogla obdržati ter da je mogoča samo drugačna Jugoslavija. Jugoslavija, organična država — organična politika, organično gospodarstvo.

»Če izenačujemo Jugoslavijo s takimi družabno-političnimi temelji, kakor jih zagovarjajo dosedanja »brambovci« narodnega in državnega edinstva, vežemo njeno usodo z njihovo. Ker pa se ta temelj — družabno-politični — ne da braniti, bi to, na našo žalost, moralo pomeniti, da se tudi Jugoslavija ne more obraniti. Mi pa baš njo hočemo obraniti in ohraniti. Za to pa je samo ena pot: če se brani samo tisto, kar se da obraniti. Eno

temeljnih načel vojaške znanosti je: kdor vse brani, vse zgubi.«

»In ne samo Jugoslavija ne more ostati demokratično-parlamentarno-kapi-

Tov. Dimitrije Ljotić,
predsednik »Zbora«

poslanci le 10 do 15 kmetovalcev, kljub temu da živimo v agrarni državi, dočim od obrtnikov in delavcev ni nobenega med njimi. V našem parlamentu sede izvečine samo birokrati in bogati meščanje.

Dokler sede v parlamentu možje, ki so bili izvoljeni po okusu vsakokratne vlade ali celo samo radi svoje zunanjosti, tako da nimajo ne smisla ne razumevanja za potrebe ljudstva, marveč vidijo življenjsko sposobnost države le v tem, da se njim samim dobro godi, — vse tako dolgo se pri nas stvari ne bodo obrnile na bolje. Stanovi, čeravno so, recimo, že organizirani, bodo še naprej zborovali, sklepali resolucije in še nadalje mahljali z repom okoli politikov, »čistih politikov«.

Saj vemo, da se posamezna gospodar-

ska vprašanja sama zase ne morejo reševati, marveč da morajo pri tem biti organično zvezana z drugimi gospodarskimi vprašanji. To so nad vse jasno pokazali poskusi glede razdolženja kmeta in pa žitni režim, ki so zato izpodleteli, ker so jih hoteli rešiti brez primerne zveze z drugimi gospodarskimi problemi.

Samo parlament, v katerem morejo zastopniki organiziranih stanov vplivati na zakonodajo in na ustvarjanje določil o carinskih in tarifnih postavkah, bo mogel izboljšati neznočni položaj državljana.

Vsi stanovi zahtevajo pravičnosti, reda in primernih gospodarskih olajšav in zato upamo, da si bomo v kratkem priborili uresničenje teh naših idealov.

(Po »Zborovem« glasilu »Vaterland«, Apatin, Banat.)

Našim naročnikom, somišljenikom in čitateljem!

Poslednjo številko »Preloma« smo poslali na ogled raznim osebam, za katere smo bili mnenja, da se zanimajo za naš pokret. Dostavili jim bomo tudi še nadaljne številke v tekočem letu ter jih bomo — ako nam lista ne vrnejo — smatrali v prihodnjem letu za svoje redne naročnike.

Vse naše stare naročnike, posebno pa one z dežele NUJNO PROSIMO, da do konca tekočega leta gotovo poravnajo zaostalo naročnino, ker jim bomo sicer z novim letom list BREZPOGOJNO USTAVILI, dolžno naročnino pa izterjali.

PRIJATELJI IN SOMISLJENIKI! Podpirajte naš list in našo borbo za VAŠE pravice, pridobivajte novih naročnikov, inserirajte v našem listu in pošiljajte nam dopise, ki jih bomo po možnosti vedno radi priobčevali. »Prelom« je glasilo ljudstva in vseh njegovih stanov, je naše glavno in najuspešnejše orožje v boju za naše pravice, za red in poštenje. Kdor ne podpira našega tiska, ta ni naš prijatelj in ni prijatelj ljudstva in njegovih pravic. — Da pa bo mogel »Prelom« v novem letu zopet redno izhajati in se vsebinsko in tehnično še izpopolniti, to je odvisno v prvi vrsti od VAS!

UPRAVA IN UREDNIŠTVO »PRELOMA«,
Ljubljana, Wolfova ulica 1-I.

talistično-individualistična, temveč tudi ostale države na vsem svetu ne morejo ostati takšne... Korak dogodkov v svetu je tak, da nosi neizbežno izpremembo... Kdor se poskuša temu zoperstaviti, kdor ne razume, da mora delati v smeri te neizogibnosti — ta bo zdrobljen.

Brambovci Jugoslavije torej, če jo resnično hočejo braniti, jo samo tako morejo braniti. Takó, kakor so jo do sedaj branili — je ne bodo obranili.

»ZASTOJ.«

»Te dni sem se dobil z odličnim prijateljem. Govoriva o političnih zadevah. On je pristaš Združene opozicije. Drugače dobro vidi.

Govoriva o J. R. Z. Ugotoviva, da organizacija te zajednice nenavadno slabo napreduje. Ljudje ne marajo zraven. So takšni, ki čisto odločno povedo, da ne marajo zraven. Drugi se držijo ob strani in omahujejo. Navajava dejstva. Strinjava se popolnoma.

Takoj nato pa ga naglo vprašam: »Ali misliš, da bo z vami kaj bolje, če dobite oblast?«

Brez zastanka mi odgovori prijatelj: »Ne bo. Zapustili nas bodo tedaj tudi ti, ki zdaj grede z nami.«

Ta odgovor daje čisto točno sliko stvarnosti.

*

Pa ne le tedaj, ko bo dobila oblast, ampak že sedaj so začeli shodi Združene opozicije utrujati ljudske množice.

Njihovi shodi v Užici, Šabcu, Aleksincu so dokaz za to.

Zdravega smisla ljudstva ne morejo privleči, kaj šele zagreti, takšni shodi in takšni govori, kakršne je bilo slišati pri teh prilikah.

In kadar pridejo na shode, ni navdušenja med navzočimi. Sedijo ali stojijo in — poslušajo. Govorniške besede padajo v prazno: nihče jih ne sprejme. Pri poslušalcih ni čutiti razgibanosti — pa govornik, če je že začel z navdušenjem, konča brez njega. Strahovita utrujenost zavлада nad govorniki in nad poslušalci. Združeno opozicijo bodo onemogočili ravno njeni shodi.

Druga velika stranka pa sploh ne poskuša prirediti shodov, razen v Bosni in Sloveniji. In s tem razodeva več političnega smisla. Ostala bo zanimivejša in pozitivnejša — zakaj, če bo začela prirediti shode, se ji bo godilo še slabše kot Združeni opoziciji.

Velike politične formacije imajo svoje odlične vrednote, toda ubija jih zastoj: razpadajo ali izginjajo. Ljudstvo, zbrano v velikih množicah, ne razume zastoja, mirovanja, nedelavnosti, — začnjenja dvomiti v vodstvo, v pot, v smer. Zbori Združene opozicije pa so dokaz zastoja — duhovnega in miselnega.

Temu zakonu se ne more oteji niti g. dr. Maček — s svojim hrvatskim narodom. Da bi ohranil edinstvo, si ne upa jasno povedati, kaj hoče, in s tem — res je — doseza, da obdrži skupaj ogromen del Hrvatov. Po drugi strani pa ta velika množica ne more dolgo tičati v zastoji — iz tega pa se zopet ni tako lahko izkupati.

Ljudstvo se torej začnjenja odtujevati »velikim političnim formacijam«.

Stoji in čaka. Na razpotju, nevarnem in usodopolnem. Kakor smo vedno govorili.

»Normalni razvoj situacije« ga bo odpeljal tja, kamor ga gradilne narodne in socialne sile ne bi želele.

S te poti pa ga ne bosta zadržali niti Združena opozicija niti JRZ — marveč

ga ravno oni vodita tja. Ne samo da ga vodita, ampak ga naravnost rinita tja.

Ustvarjajoče narodne in socialne sile morajo to preprečiti.

Prvič, s svojim spoznavanjem. Drugič, s svojim zbližanjem. Tretjič, s svojim skupnim delom.

Načrtno gospodarstvo in Jugoslavija

(Nadaljevanje.)

Resnica je, da je glavni val deflacije prišel k nam s padanjem cen naših izvoznih predmetov v inozemstvu. Vendar pa imamo tudi mi sami čisto svojo specifično notranjo deflacijo, ki je nastala z begom kapitala v inozemstvo in z njegovim tezavriranjem po bankah in nogavicah.

Ta deflacija sploh ni prešla mej naše države, ker je bil denar umetno vzeti iz prometa s strani najrazličnejših sebičnežev, ki so se z njim pojavili v inozemstvu, tako da so s povečanjem količine našega denarja v inozemstvu povzročili tam razvrednotenje našega denarja za celih 30%, medtem ko so istočasno s tem zmanjšali denarni obtok v tuzemstvu ter povzročili porast njegove vrednosti (deflacijo) za približno 40%. Razlika od 10% odpade na denar po nogavicah in bankah, ki je vplival na deflacijo, ne pa tudi na devalvacijo, ker je ostal doma. Da naš denar od novih inozemskih lastnikov po mednarodnem denarnem prometu ni prišel nazaj domov, je vzrok ta, da je bil devizni režim leta 1931. takoj štiri mesece po odpravi spet vpeljan, pa postopoma stalno poostrovan.

Po uradnem poročilu je po zopetni vpeljavi deviznega režima, ki pa začetkoma, kakor rečeno, še ni bil preveč strog, t. j. tekom leta 1932. izginilo iz prometa okrog 450 milijonov dinarjev, od 1933. pa do lani pa še 300 milijonov. Uradno poročilo ne govori ničesar, kam je ta denar odšel. Vsekakor pa je vsaj od onih prvih 450 milijonov precejšnji del še zbežal preko meje, medtem ko je pozneje postal devizni režim že tako strog, da bo za onih poznejših 300 milijonov bolj upravičena domneva, da so ostali doma tezavrirani po nogavicah in bankah. Če je torej po zopetni uvedbi deviznega režima še izginilo 750 milijonov, se najbrž ne bomo zmotili, če trdimo, da je tiste štiri mesece v letu 1930., ko sploh ni bilo nobenega deviznega režima, izginila vsaj dobra milijarda dinarjev v inozemstvo. Sicer pa naj bo že kakorkoli, vsekakor pa lahko čisto mirne duše trdimo, da smo pred letom 1930. imeli okrog dve milijardi več denarja v prometu, kakor pa v letu 1934., pa je sedaj že vseeno, kje se ta denar nahaja; glavno je, da ga v prometu ni!

Resnica je sicer, da se je medtem gospodarstvo prilagodilo opisanemu pomanjkanju denarja, ali pa da se je vsaj privadilo nanj. Toda, če hočemo, da dolžnik za eno kravo ne bo vračal 4 do 5 krav, na drugi strani pa, da upnik ne bo dobil za eno kravo 4 do 5 krav, moramo dati denarju tisto kupno moč, ki jo je imel leta 1926. Na ta način bi se povrnilo razmerje med upniki in dolžniki na takratni nivo in popravila bi se po deflaciji nastala škoda. Da pa bi se obenem skrčila odprtina gospodarskih škarij, treba rentabilne račune industrije kontrolirati in ji priznati le razumno nagrado, ne pa neomejenih dobičkov. Da znižanje dobičkov ne bi šlo na račun delavskih mezd, potrebujemo zakon o minimalnih mezdah in zakon o racionalizaciji (za boljši stroj skrajšani delovni čas). Da se stanarina ne bi povzpela na višje, potrebujemo istočasno zakon o maksimiranju stanarin in radi njih zakon o maksimiranju rent in hipotekarne obrestne mere.

Vračanje razmerja upnikov in dolžnikov na nivo od leta 1926. lahko dosežemo ali z delnim brisanjem dolga dolžnikov, ali s povečanjem denarnega obtoka. Z brisanjem dolga seveda nismo prav nič oživel notranjega trga, nismo nikogar zaposlili, nikomur dali dela in zaslužka, še manj pa proizvodnji odjemalca, kupca. Kajti kupi se le z denarjem, ki se dobi za delo. Dela in proizvodnje je še preveč, ni pa denarja, s katerim bi plačali oboje.

Če sedaj vrnemo ves naš denar, ki je bil umetno vzeti iz prometa, v denarni obtok, pa še celo malo več, nismo s tem, da smo se povrnil k normalnemu obto-

ku, napravili nobene inflacije. Ker pa ne moremo vrniti pobeglega denarja (oziroma bi morali zanj plačati vse preveč nam drugod prepotrebnih deviz), ga nadomestimo z izdajo novih novčanic in z njimi plačamo upnikom (t. j. vsakomur, ki je s hipoteko obremenil kmetско posestvo) kmetске dolgove, proti intabulaciji na kmetška posestva. S tem pa v načrtnem gospodarstvu, kjer se nobena stvar ne rešuje posamič, še dolgo nismo vsega opravili.

Čujejo se ugovori, da bi na ta način kmet postal čisto fevdalni tlačan državi, ker bi s konverzijo samo zamenjal zasebne upnika z državo samo. Ta ugovor je pri liberalni demokraciji tudi več kot upravičen. Mi tega tudi ne pišemo za njo, temveč za načrtno gospodarstvo. Bog obvaruj kmeta pred konverzijo pod liberalno demokracijo!

Če konverzija ni samo člen v dolgi verigi načrtnega gospodarstva, potem dejansko pomeni tlačanstvo, precej podobno onemu ruskega kmeta v carsko ruski agrarni zadrugi t. zv. »miru«. Aleksander II. je l. 1861. sicer osvobodil tlačanstva 47 milijonov kmetov, toda dve petini vrednosti od veleposestnikov-pomješčikov odkupljene zemlje je morala za njih kolektivno odplačevati državi njih agrarna zadruga — mir. Tako je sčasoma ta osvoboditev od tlačanstva veleposestniku šele prav spravila ruskega kmeta v tlačanstvo državi.

Pri stalni velikosti odkupljene zemlje in hitro množičem se vedno večjem številu kmetov posameznega mira, mirova zemlja sčasoma ne samo da ni mogla dati zadostnih dohodkov za odplačevanje odkupnine, temveč ni mogla niti več prehraniti vseh svojih kmetov. Tako je način razlastitve veleposestev, ki je istoveten z enostranskim načinom razdolžitve kmetov, šele prav povzročil lakoto ruskega kmeta po zemlji. V tem vprav tudi leži vsa zagonetka uspeha komunizma pri ruskem kmetu, kar zveni sicer evropskemu nepoznavalcu tedanjih tamšnjih razmer paradoksalno. So pa ljudje, ki so vse to predvideli že davno prej. Tako je že Herzen prvi v istem smislu sprožil teorijo o bodočnosti agrarnih zadrug v Rusiji, a Cavour je to domnevo izrekel ruskemu odposlancu. Skratka, kakor smo mi za konverzijo kmetских dolgov, tako pri sedanjih razmerah naravnost svarimo pred njo, ne mogoče radi liberalne demokracije, temveč radi našega kmeta!

Že v št. 30. »Preloma« smo pod naslovom »Ostanejo, kakor so bili« rekli, da je za razdolžitev kmeta edino pravičen način konverzija, da pa s samim tem še nismo ustvaril pogojev, da ne bi kmet takoj spet začel bresti v novo, še hujšo krizo. Tudi s popolno konverzijo smo kmeta samo spet vrnili v položaj, v katerem je bil tik pred krizo! Moramo ga torej obenem z razdolžitvijo napraviti spet kredita zmožnega, t. j. sposobnega, da bo dejansko lahko odplačeval konvertirani brezobrestni dolg, in sposobnega, da bo poleg tega tudi lahko nosil skupna obvezna zadružna bremena za preorientacijo in intenzifikacijo svojega poljedelstva in živinoreje, kar oboje mu šele lahko popravi gospodarski položaj! Niti konverzija, niti brisanje dolgov brez tega obojega po načrtu nič ne pomaga! Brisati bi bilo treba samo obresti, kajti samo dolgoročno amortizacijo svoje hipoteke bo kmet zmogel, ne zmore pa rediti še cele množice rentnikov zraven. Brisanje glavnice pa bi bilo tudi proti vsakemu načelu gospodarske politike maleda kredita (Schulze-Delitzsch, Reifeisen).

Za preorientacijo, intenzifikacijo in racionalizacijo (zmanjšanje produkcijskih stroškov) pa je treba denarja. Zato bi država izplačala upnikom v gotovini takoj samo polovico kmetских dolgov, drugo polovico pa bi bili upniki dolžni naložiti kot posojilo v obvezne zadruge za preorientacijo, intenzifikacijo, racio-

nalizacijo, industrijalizacijo ter javna dela. Na ta način bi dobili tista likvidna sredstva, ki jih predlaga g. Urašnik kot drugi del kapitala za financiranje javnih del. Sicer pa nudijo tudi zaostali davki, predpuni na davke, krediti na tekoči račun in kratkoročne menične zadolžitve finančni vir za državo. Za denar, ki je v bankah tezavriran, bo pač treba tako »vznemiriti« Narodno banko, da bo spremenila svojo dividendno politiko v resnično kreditno politiko. Kakor smo že omenili, pospešujemo s cestami in železnicami turizem, s turizmom hotelsko industrijo, s to pa saniranje denarnih zavodov, ki so v njo investirali prihranke svojih vložnikov. Za posojila, ki so jih denarni zavodi dajali samim sebi, in za politične izdatke pa nima načrtno gospodarstvo nobenega smisla. Za to sanacijo si bodo morali pač sami najti načrt skupaj s strankinimi blagajnami, ali pa skupaj s strankami proglasiti konkurz. Torej, šele, ko se bo vse to reševalo, obenem, istočasno in v celoti, je konverzija pravi izhod za našega kmeta. Ker pa tega »čisti« politiki, člani bančnih in industrijskih upravnih svetov, njih delničarji in prejemniki podkupovanj niti v sanjah ne mislijo storiti, je bolje za kmeta, če vprašanje njegove razdolžitve spet nekako odgode ali kako drugače zmanejajo, ker bo tako še vedno manj škode za njega, kot katerakoli polovičarska rešitev tega vprašanja s strani ljudi liberalne demokracije.

Pri konverziji kot delu načrtnega gospodarstva bi z oživitvijo gospodarstva sicer prišlo do inflacijskih učinkov, kakor pač pri vsaki oživitvi delavnosti sploh, toda to bi bila le reflacija, t. j. povratek na normalni denarni obtok iz l. 1926. To pa je tudi naš namen. Pri dispariteti tečaja našega denarja in vzporednem deviznem režimu pa to ne bi imelo nikakega, vsaj ne prirodnega vpliva na inozemstvo, kjer je dinar že itak mnogo nižji kot v tuzemstvu. (Umetne vplive bi se moralo sproti parirati.) Poleg tega bi z odplačevanjem kmetских dolgov spet jemali nove bankovce iz prometa, dokler bi postopoma vseh ne vzeli. Ker bi se medtem zopet vrnila rentabilnost plasiranja dinarja, bi se novo izdani bankovci z odplačilom kmetских dolgov nekako ravno pravočasno umaknili postopni vrnitvi našega denarja iz inozemstva, iz bank in nogavic.

T. Š.

(Dalje prihodnjič.)

Glasila »Zbora«

»OTADŽBINA«, Beograd, Njegoševa 1.
»PRELOM«, Ljubljana, Wolfova 1.
»BUDJENJE«, Petrovgrad, Save Tekelije 9.
»ZEMLJA«, Zagreb.
»ZBOR«, Sušak.
»ZBOR«, Užice.
»VATERLAND«, Apatin.

VREMENSKO POROČILO.

V predzadnji številki »Preloma« smo dejali: »Pravijo, da se bo zjasnilo.«

Tisti vremenski preroki takrat baje sami niso verjeli svoji napovedi in vendar: zapihal je severo-zapadnik, pa se je res začelo jasiti.

STRANKE OD SPODAJ.

V nekem okrajnem mestu ob Zapadni Moravi (v Srbiji) se je pred kratkim vršilo ustanovno zborovanje nove trierkaške politične formacije JRZ. Sestanek je bil dobro obiskan. Zdajci pa raznese neki porednež glas, da je vlada padla, Deset minut nato — so ostali v dvorani samo sklicatelji.

(»Otadžbina«)

NISO VSI SRBI ENAKI.

BOJEVNIK PRUŠTOF: »Zakaj si bil pri zadnjih volitvah zoper Ljotića? Ali ta ni pošten človek?«

BOJEVNIK SENICA: »Pošten je že, pošten, ampak so gospodje rekli, da je to jugoslovanski Hitler. Pa Srb je.«

PRUŠTOF: »Zdaj si pa za Lazico Markovića. Ali ta ni Srb?«

SENICA: »Srb je že Srb. Ampak Hitler ni.«

PRUŠTOF: »Ampak Lazica pa je, Lazica.«

POLITIK DR. ŠPEH IN KMET SUHEC.

POLITIK DR. ŠPEH (na shodu): »Najvažnejša so zdaj politična vprašanja. Ko bodo ta rešena, pa pridejo lahko na vrsto tudi gospodarske in socialne zadeve.«

KMET SUHEC: »Ali pa nam prinese politika tudi denarja in kruha?«

DR. ŠPEH: »Meni ga je. Nimam nič proti temu, da ga tudi tebi. Samo ne od mojega.«

STANOVŠČINA.

JANEZ: »Kaj pa je to stanovščina?«

LOJZE: »To je tako, da naj bi v parlamentu zastopal vsak stan sam sebe: kmeta kmet, delavca delavec, obrtnika obrtnik, trgovec trgovec, advokat pa advokat.«

JANEZ: »Potem pa bi bilo v parlamentu največ kmetov in delavcev?«

LOJZE: »Tako je in prav bi bilo tako, saj nas je največ.«

JANEZ: »Zdaj pa že razumem, zakaj tako grmi proti stanovskemu zastopstvu advokat dr. Štempihar v »Sloveniji«.

EDEN — NOBEDEN.

CVEK: »Najbolj eleganten in po postavi najbolj visok minister na Angleškem se piše Eden. Ta ima tam tudi glavno besedo.«

CVENKELJ: »Pri nas je pa najmerodajnejši politik Marković, čeprav je po postavi manjši kot pa rajnki Dollfuss v Avstriji. Ime mu je pa tudi lepo: Lazica.«

CVEK: »Prav je, da spoštujš Lazico. Ta je jugoslovenske gore list. Dejal bi pa le, da tisto, kar je na Angleškem Eden, je pri nas — Nob-eden.«

STARHEMBERG MED SLOVENCI.

SENICA (drži »Bojevnika« v roki): Glej ga no šmenta, »Bojevnika« ima na čelu Starhembergovo sliko. Kako »šnajdik« in »zauber« ima tale avstrijski hajmverovski klobuček pomaknjen na uho. Saj sem vedno rekel, da je Starhemberg fant od fare.

KOS: »Pojd no, teslo, ali si brljav ali kali, saj to ni Starhemberg, ampak naš ljubi voditelj dr. Dobovišek.«

SENICA: »No, če ti praviš, da ni Starhemberg, ampak Dobovišek, bo že držalo, jaz sem spet pozabil očala doma.«

FRONTE.

TONČE: »Bog pomagaj, koliko se zadnje čase govori o frontah: Imamo ogadensko fronto, danakilsko fronto, opozicionalno fronto, pohorsko fronto in slovensko fronto.«

JULČE: »Res je, bojevitvi smo postali. Ampak ti imaš nekaj drugega za ušesi, Tonče.«

TONČE: »Imam, imam. Le poslušaj. Na fronti, pravi fronti, se nihče ne tepe za mesta. Čim manj, tem boljše.«

JULČE: »No, in...?«

TONČE: »No, in na slovenski fronti je pa drugače. Klerikalci dajejo dve mesti, vse druge pa hočejo slovensko-frontniki imeti zase.«

JULČE: »Junaki so, junaki.«

NA ZBOROVANJU ŽENSK.

GOVORNICA: »Zahtevamo enakovrstnost žensk in moških, zahtevamo svobodno aktivno in pasivno volilno pravico za ženske!«

DRŽAVNI URADNIK (na galeriji): »Zakaj neki se ta ženska razburja? Saj te pravice celo mi moški še nimamo!«

GADJE GNEZDO.

V Španiji so odkrili ogromen korupcijski škandal. Pri zlorabah pri oddajanju koncesij za loterije in javna igrališča so napravili zločinci državi škodo za deset in deset milijonov. Med elegantnimi obtoženci so: nekdanji notranji minister, generalni guverner, predsednik parlamenta, vladni železniški vrhovni inšpektor, nečak ministrskega predsednika in generalni direktor španske policije. Španija si na odkritju tega gadjega gnezda lahko samo čestita. Razburjenje ljudstva je ogromno, da mora policija ščititi hiše korupcionistov, ki pa bodo šele prihodnje dni prišli za državne ključavnice...

Ali si poravnal naročnino?

Bi, pa ne gre . . .

Če prebiramo uvodnike in članke nekakega uglednega ljubljanskega dnevnika samo v septembru mesecu in jih primerjamo med seboj, pridemo do presenetljivega zaključka, da so si posamezni po svoji vsebini včasih že v kratkem razdobju od le nekaj dni tako med seboj nasprotujoči, da bi prej lahko pripadali dvema časopisoma čisto nasprotnih smeri, kakor pa enemu in istemu.

Prvih dni septembra meseca smo brali v tem dnevniku, da ne smemo misliti na kakšne radikalne gospodarske reforme, da ne smemo prevreči vsega gospodarskega sistema, ne smemo izdelovati obširnih načrtov za bodočnost, temveč se moramo omejiti le na popravila, — ker nam tako svetujejo naši upniki v inozemstvu!

Teden nato beremo poročilo nekje iz Slovenskih gor, da bo s tajnimi volitvami izvoljeno ljudsko zastopstvo prineslo (kdaj?) tiste reforme, ki bodo popolnoma reformirale naše javno življenje. Vsako pretirano reformiranje pa da je zlo.

Spet čez teden dni najdemo v istem časopisu nekaj čisto drugega. Beremo, da bi gospodar državne blagajne lahko našel v državnem proračunu primanjkujočih 400 milijonov drugod in ne v znižanju uradniških plač. Da bi bilo treba v ta namen preje sklicati na posvet zastopstev vseh naših stanov. Da so dobički in zaslužki velikega kapitala, naj bo tuji ali domač, pri nas še vedno tolikšni, da bi bil mogel tudi prevzeti del za pokritje sredstev, ki so državi nujno potrebni.

Tri dni nato se ta radikalizem še stopnjuje in beremo v istem časopisu, da moramo pač priznati, da vodi Nemčijo mož, ki je svoji nalogi kos, ker je tam zavlada gospodarska delavnost tako na industrijskem področju kakor v kmetijski proizvodnji. Da je Italija napravila ogromne napore, ki imajo za cilj gospodarski in moralni dvig te dežele, ki je orjaški. Da je Kemal naravnost iznova ustvaril Turčijo, ne da bi ga mogla pri tem zadržati svetovna gospodarska kriza. Da se je na Portugalskem posrečilo Salazarju doseči v proračunu 150 milijonski presežek ter da ni tam niti enega brezposelnega človeka. Da pa je isti pred tem poslal v kolonije celo vrsto politikov, sedaj pa se je lotil izgradnje novega družabnega reda in otvoril v Lizboni stanovsko zbornico, ki bo nadomeščala prejšnji parlament.

Takoj tri dni po tem radikalizmu pa naenkrat beremo, sicer prav previdno servirano, da se pri nas pod milim Bogom niso mogla najti sredstva, ki so državi nujno potrebna, drugod kot pri državnih uradnikih! Kam pa so izginili vsi dobički in zaslužki tujega in domačega velikega kapitala, ki so še pred šestimi dnevi bili še vedno tolikšni, da bi bili lahko prevzeli del za pokritje državi potrebnih sredstev? Kam pa je izginila vsa radikalnost, ki je celo še pred tremi dnevi bila tako živa?

Kaj naj torej vse to pomeni? Ali so tisti, katerih glasilo je ta časopis, brez smeri, pa imajo smer drugi izven njih? Ali jim je vseeno, kakšno javno mnenje ustvarja njihovo časopisje, pa sprejemajo v priobčitev vse vprek, ker mislijo, da niso, odvisni od javnega mnenja? Ali pa namenoma tako pišejo, da bo volk sit in koza cela, v trdnem prepričanju, da že ime časopisa in stranke jamči, za to, da bodo vsi bralci prepričani, da se more biti istočasno za in proti reformam, za načrtno gospodarstvo in proti njemu, za stanovsko zastopstvo in za strankarski parlamentarizem? Brez dvoma je tudi med njimi dovolj dobre volje za reforme, toda pravi odgovor, ki ga od tega časopisa ne bomo dobili, bi bil: »Bi, pa ne gre!«

Seveda ne gre! Ali so se pisči tistih člankov in uvodnikov, ki so hvalili razne inozemske gospodarske reformatorje, ali pa predlagali take reforme pri nas, zavedali, s kakšnimi sistemi, so ti reformatorji tudi v krizi dosegli gospodarsko ravnotežje v svojih državah? Ali so pomislili, da ni med njimi niti enega, ki bi bil to dosegel z liberalno demokracijo? Za tem grmom tiči zajec! Niti enega ni, pa ga tudi ne bo, čeprav bi nas vsaj včasih v tam časopisu hoteli prepričati, da bo tak vprav v Jugoslaviji mogoč.

Ali mislijo, da bodo »čisti« politiki, člani bančnih in industrijskih upravnih svetov, njih delničarji in prejemniki pod-

kupovanj sami sebi »odtrgali od ust« tisti »del za pokritje državi potrebnih sredstev«? Ali mislijo, da bodo ti res prav vneto poslušali nasvete zastopstev vseh naših stanov? Katerih stanov pa? Kmečke zbornice nimamo, delavska je brez delavcev, posebno brez umstvenih (javnih in zasebnih nameščencev). Ostane torej samo skupna zbornica za obrt, trgovino in — industrijo! Ali naj banke in industrije same za sebe predlagajo in se obsodijo po svojih lastnih pojmi na harakiri?

Vidite, gospodje od liberalne demokracije, tako sami sebe bijete po zobeh. Točno je, kar ste zapisali o potrebi reform, toda zapisali ste, da bi bilo zapisano. Mislite pa tako, kot pišete in govorite, kadar ste proti reformam! Kajti ljudi, ki bi jemali od velikega kapitala in ne od delovnih slojev, ni pri liberalni demokraciji. Ti so drugod, pa v dveh ta-

borih! Za enega od obeh se bo treba pač odločiti, kajti če se ne boste odločili za konstruktivnega, ste že pripravili pot destruktivnemu!

Pa tudi delovnim slojem se bo treba odločiti. Res je, in to čivkajo že vrabci na strehi, da ne more biti niti govora o odpravi krize, dokler bodo imele mezde in plače ter poljedelski pridelki tendenco padanja, a industrijski izdelki in stanarine bodo šle čisto drugo pot deflacije. Toda, če pričakujejo delovni sloji od liberalne demokracije kaj drugega kot znižanje plač in mezd, potem so v veliki zmoti!

Človeka dostojni obstanek mu lahko da samo sistem, ki ne bo izpraševal, kaj pravi k temu inozemstvo, temveč bo iz kolonije z načrtnim gospodarstvom napravil samostojno, vsem državljanom pravično državo, če bo to komu prav ali ne. Zato pa je potrebna enotna trdna organizacija vseh delovnih slojev v »Zboru«!

Dopisi iz Koroške

Korotanec:

Kaj Nemci pišejo in govorijo ob obletnicah plebiscita

Vsako leto praznujejo Nemci obletnico koroškega plebiscita z veliko slovesnostjo. Glavne proslave prirejajo v Celovcu, Velikovecu, Pliberku, Borovljah ali pa tudi v kakem pomembnejšem kraju na deželi. Večje proslave se vrše vsako leto poleg Celovca še v dveh, treh krajih. Tja potem vabijo ljudstvo z dežele z velikimi lepaki, ki jih nabijejo ali nalepijo po vseh večjih vaseh. V te kraje potem pridejo plebiscitni govorniki iz Celovca in govorijo plebiscitne govore. Pripovedujejo o bojih za Koroško, opisujejo zgodovino teh bojev, kdaj in kje so se vršili, da na ta način podžigajo »koroško domoljubje«. Govore o »Heimatreue«, o zvestobi do domovine, ne povedo pa seveda, da je pojem »domovine« za Nemca bistveno drugačen nego za Slovenca. »Domovina«, kakor si jo Nemci predstavljajo, za Slovenca ni nobena domovina.

»Domovina« pomeni domačo zemljo, pa tudi vse, kar je zvezano s to zemljo. Za Slovenca pomeni torej »domovina« domačo zemljo, pa tudi slovensko narodnost in govorico, slovensko pesem, slovenske šege in navade. K pojmu »domovina« spada tudi svoboden razvoj narodne osebitosti, pomeni šolo, v kateri se otroci vzgajajo na podlagi materinščine, v kateri pojo slovenske pesmi, v kateri se uče ljubiti lastno narodnost in materinsko govorico. Vsega tega za slovenskega otroka v koroški šoli ni! Kje je za Slovenca na Koroškem domovina? Saj je ni, vzeli so mu jo, oropali ga domovine, vzeli so domovini njeno vsebino — in zdaj govore Slovinci na Koroškem o zvestobi in o ljubezni do domovine, ki so mu jo ugrabili!

Tednik »der Bauernbündler«, organ koroškega Bauernbunda, edina politična kmetijska organizacija na Koroškem, je pisal v svoji plebiscitni številki od 12. oktobra t. l.: »Brezpravni smo postali v domovini (misli ob času zasedbe Koroške po Jugoslovanih). Glavno mesto dežele je bilo nekaj časa zasedeno od sovražnika (organizacija »Kärntner Bauernbund« je namenjena tudi za Slovence). Pred durmi tisočih koroških kmečkih hiš je stal tuji vojak z bajonetom (to je pač izmišljeno, kajti v tem slučaju bi bili morali Jugoslovani imeti na tisoče vojakov samo, da bi bili stali pred temi koroškimi kmečkimi hišami! Kaj naj bi bili neki stražili?) Kako smo hrepeneli po svobodi na lastnih tleh (po nemški svobodi seveda, ki pa za Slovence ni nikakva svoboda, marveč oropanje narodne svobode), v ljubljani domovini. Z nepremagljivo vztrajnostjo in žilavostjo, z duhom požrtvovalnosti in junaštva si je ljudstvo Koroške priborilo in izsililo svobodo (ki za Slovence pomeni: »svoboda narodnega propadanja in umiranja«). — Potem isti uvodnik priporoča slog, edinstvo po geslu: Einer für alle, alle für einen — Eden za vse, vsi za enega.

V dolgem članku se Vincenc Šumi, doma iz Podkloštra — njegovi predniki so prišli s Kranjskega — spominja v isti številki »Bauernbündlerja« plebiscita. Pravi, da se je koroški deželni zbor odločil 5. dec. 1918 za boj z Jugoslovani.

8. in 9. dec. 1918 so bili Nemci v Ljubljani, kjer so se vodila pogajanja. Slovinci so zahtevali Slov. Koroško z Beljakom in Celovcem vred. Nemci so se vrnili na Koroško in izjavili, da je treba z Jugoslovani začeti boj. Boj se je kmalu nato začel in sicer 14. dec. 1918, ko so Nemci nenadoma napadli četo Srbov (280 mož) v Grabštanju in celo četo ujeli. V podlistku se opisuje ta boj pri Grabštanju.

V kor. deželnem zboru je rekel slavnostni govornik Ritscher 8. okt. 1935 v svojem plebiscitnem spominskem govoru, v katerem je priporočal »Eintracht und Einigkeit«: »Wir sind Grenzland, südlichstes deutsches Land« — smo obmejna dežela, najjužnejša nemška dežela.

*

Dravec:

Polovičarstvo ne vodi do uspehov

Koristno je včasih razmišljati o napakah, ki smo jih storili v preteklosti, da se učimo za bodočnost.

Ko se vsako leto obnavlja obletnica plebiscita na Koroškem, moramo vsaj v tej dobi misliti in se pečati malo bolj intenzivno s Koroško. Vedno znova se nam vrvja vprašanje: Zakaj nismo uspeli na Koroškem?

Ni nobenega dvoma, da smo ob razsulu stare monarhije imeli polno pravico do slovenske Koroške. Nemci sami so bili tedaj na Koroškem prepričani, da je slovenski del Koroške za nje izgubljen. Pričakovali so, da Jugoslovani vsak hip zasedejo Celovec in Beljak. To je bilo novembra 1918. Sam sem čul tedaj avstrijskega orožnika, ki je rekel: Čez noč bodo Jugoslovani v Celovcu.

Slovinci (kot celota) pa na to nismo bili pripravljeni. Vladala je velika dezorientiranost. Vse preplitva in prešibka je bila tudi v narodu zavest, da je slovenska Koroška naša, da je to naša zemlja in da imamo mi pravico do te zemlje in do tega ljudstva. Vse smo tudi preveč prepuščali slučaju in smo se naivno zanašali, da bomo na Koroškem itak dobili, kar nam po pravici gre.

Položaj je bil tedaj tak, da bi bili morali nemudoma zasesti našo Koroško, to je slovenski del Koroške. To bi bili morali storiti še novembra 1918. Nemci so tedaj imeli sklep, da se zasedbi ne bodo upirali. Šele, ko so videli našo nedelavnost, našo neaktivnost ozir. naše polovičarstvo, so 5. decembra 1918 sklenili, da se bodo proti Jugoslovonom bojevali. Do tega dne so bila Jugoslovonom vrata v Celovec in Beljak odprta na stežaj.

Dr. Janez Krek je nekoč zapisal: »Boljši je v usodnih trenutkih en lot poguma nego cent modrosti.« V usodnih trenutkih je treba hitro delati.

Kakor rečeno, smo bili na ta trenutek vse premalo pripravljeni. Naša vzgoja je bila v tem oziru sploh pomanjkljiva. Omenjam samo en slučaj: V starih gimnazijskih čitankah za nižje razrede je bil sestavek: Raj pod lipo pri Ziljanah. Kako lahko bi se bilo ob takih prilikah opozorilo na Koroško, če bi n. pr. profesor rekel dijakom takole ali podobno: Ziljani so Slovinci. Do Šmohorja je Ziljska dolina slovenska. Nekoč je bila vsa Koroška slovenska. Nemška krajevna imena po zdaj nemški Koroški in nem-

ška rodbinska imena med nemškimi Korošci pričajo o tem. A še zdaj je jugovzhodni del Koroške slovenski. To je naša zemlja, naša slovenska zemlja. Koroški Slovinci so del našega naroda; naši bratje so po krvi in jeziku. Zato se moramo zanimati za nje in moramo jih ljubiti. Kajti pripadnikom svojega naroda smo dolžni posebno ljubezen, in koroški Slovinci so ud našega narodnega telesa. In baš zato, ker je ta ud posebno ogrožen, mu moramo izkazovati posebno brigo in skrb. Prav tako, kakor se telo še prav posebno briga za svoje ogrožene, bolne, trpeče ude. — Ziljani so ohranili mnoge stare šege. Imajo krasno narodno nošo. Izmed starih šeg slovenskih Ziljanov je posebno znamenito t. zv. »štehvajenje« in »raj pod hipo«.

Tako ali podobno bi se bilo moglo mladino zainteresirati za našo Koroško. A tako? Niti ne vem, če smo sploh čitali oni sestavek v čitanki. In kaj smo se brigali za Ziljane! Kakor da bi šlo za kake Indijance! Nihče se ni potrudil, da bi bil zanežen v naših mladih srcih plamen zanimanja in ljubezni za obmejne brate. Kdo nam je povedal, da slovenska zemlja na Koroškem sega do vrh Dobroča, Sv. Helene, Sirnje planine? — Narod na usodni trenutek ni bil pripravljen.

Značilen sporazum

Kakor poroča »Schweizerische Bankpersonalzeitung« z dne 15. oktobra, so zastopniki Zveze švicarskih kreditnih institutov (denarnih zavodov) in Združenja bank švicarskih mest Basela, Berna, Luzerna in St. Gallena sklenili z zastopniki švicarskega združenja bančnih nameščencev obvezen sporazum glede znižanja uradniških prejemkov. Ta sporazum je bil dosežen po dolgotrajni borbi, v kateri so nameščenci uporno branili svoj eksistenčni minimum. Po posredovanju oblasti so končno vendarle pristali na obvezen sporazum, ki velja do 1. januarja 1937., ki določa sledeče plače, katerih ne smejo reducirati:

za ženske nameščence	letno frankov 2.500.—
	(= Din 38.750.—)
za samske pom. namešč.	„ frankov 2.800.—
	(= Din 43.400.—)
za poroč. pom. nameščence	„ frankov 4.200.—
	(= Din 65.100.—)
za samske trg. nameščence	„ frankov 3.200.—
	(= Din 49.600.—)
za poroč. trg. nameščence	„ frankov 4.500.—
	(= Din 69.750.—)

Denarni zavodi so dolžni, dobrohotno reševati vse prošnje nameščencev, ki bi te redukcije prejemkov ne zmogli radi težkega gmotnega položaja. Zavodi, ki bi se te redukcije ne poslužili že sedaj (celo take zavode imajo!), jih smejo uvesti pozneje, toda samo do navedene meje. Odpust nameščencev se mora opustiti; v neobhodno nujnih slučajih naj zavodi postopajo kar najobzirneje. Celov. izredno težkem položaju se nahajajoči zavodi naj opustijo vsako znižanje plač, preden se niso dogovorili z Združenjem bančnih nameščencev.

Resnica je, da je življenje v švicarskih mestih malo dražje kot pri nas, toda cene na švicarskih tržiščih z gornjimi številkami ne prenesejo nobene primerjave, če jih gledamo skozi naša očala.

Blagor Švici! Srečna je zemlja, ki tako skrbi za eksistenčni minimum in za inteligenta vreden standard pripadnikov svojega srednjega stanu, od katerega dobro živijo vsi njeni ostali stanovi. Pri tem pa ni švica na naravnih zakladih nič bogatejša, nič lepša od naše pestre Jugoslavije. Kaj je torej tisto, za kar jo moramo zavidati? Odgovori si sam na to vprašanje, tovariš...

Naše zadružništvo in nova kmečka zaščita

Dne 24. oktobra t. l. je bila v Ljubljani seja celokupne uprave (načelstva in nadzorstva) Zveze slovenskih zadrug. Glavni predmet razgovora je bil sklepanje o tem, kakšno stališče naj zavzamejo naše zadruge do vprašanja kmečke zaščite z ozirom na določila nove uredbe. Zveza je priredila pismeno anketo o tem vprašanju in naloga seje je bila ravno, da na podlagi došlih odgovorov določi stališče našega zadružništva. Anketa je pokazala, da je velika večina zadrug za dosedanja združni odplačilni načrt in to iz razloga, ker zadruge kot istočasne predstavnice upnikov in dolžnikov, ki so oboji kmetijski ljudje, ne morejo niti izdatnejše znižati obrestne mere, dokler

jim uredba o maksimiranju obresti ne nudi sankcije za enako znižanje vložne obrestne mere, niti ne morejo priznati dolžnikom odpisov, ker so po veljavnih zakonih dolžne naloženi denar vrniti vlagateljem, razen če in v kolikor bo dejanska država plačala te odpise.

Kljub tako jasnemu rezultatu ankete Zvezina uprava vendarle ni napravila novega načrta, ker je medtem dospela tudi vest, da smatra pristojno ministrstvo, da velja za zadruge še nadalje dosedanji zadružni odplačilni načrt, priobčen v letošnjem »Službenem listu« z dne 20. julija t. l. in da bo v najkrajšem času ta načrt deloma ali popolnoma potrjen tudi po novi uredbi. Uprava je zato sklenila, priobčiti pristojnemu ministrstvu rezultat zadružne ankete in tako nuditi priliko, da ta oblastva lahko na podlagi zbranega materiala ukrenejo vse potrebno, da bo neškodljivo obstoju zadružne organizacije in interesov desetisočev malih vlagateljev nudila zadovoljenim kmetom največje ugodnosti.

NAŠ DELAVEC

Ivan Marjček:

Delavstvo in družabni red

(Nadaljevanje.)

Po gospodarskih in političnih polomijah razočarano ljudstvo se vsaki dan glasneje izraža za uredbo države na podlagi stanovske vzajemnosti. Ker je ta preosnova osrednja točka bojevniškega pokreta in ker je ravno ta zahteva združila bojevnike v bivšem »Boju«, je naša dolžnost, da ne pustimo po razpustu »Boja« našega ljudstva na polpoti. Snuje se po sklepih, storjenih 1. 1934 v OIO Združenja borcev Jugoslavije, vsedržavno združenje »Zbor«, v katerem pa naj bodo bojevniki kot železna garda. Svojo nalogo je sicer »Boj« dovršil in to nadvse pričakovanje, ker je zbudil ljudstvo iz otopečnosti, a to ni še dosti. Temu ljudstvu se mora dati možnost aktivnega sodelovanja in sodelovanja v gospodarskih in političnih vprašanjih naroda in države. Nikdar pa ne smemo dopustiti, da bi vsled eventualnih

osebni ambicij postali privesek kaki politični stranki. Na vsak način pa moramo iz pasivnosti ven. Zgraditi moramo na podlagi bojevniških proklamacij, zborovanj, taborov in sklepov enotno vsedržavno Združenje, v katerem bomo lahko o politiki tudi politično govorili in pisali. Ljudstvo hoče slišati tudi kaj drugega in ne samo povesti o »jari kači in steklem polžu«. Z bojevniki se ne bo slepomišlo. Politikantstvo, kateremu je dal Ivan Cankar zaslužen priimek, nima mesta med nami; ta greh hočemo v javnem življenju brezobzirno zatreči, pa če ima še tako visoko svoje gnezdo. Mi korakamo naprej, ne oziramo se ne na desno ne na levo. Cilj nam je gospodarski podvig naroda, socialna pravičnost in kulturni napredek vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov kot jugoslovanskega naroda na temelju pravosti. Na tej poti nas ne ustavi niti barikade, to naj si vzame prav vsak na znanje. Kdor se od bojevnikov smatra za pravega borca in ne samo za »veteranca« za parade in »zunanjí efekt«; kdor se resnično hoče boriti za pravico, poštenje in resnico, naj bo iskreno pozdravljen v naših vrstah.

Prihaja še resnejši čas, kakršnega pa smo doživeli, in pripravljeni moramo biti na presenečenja. Eno pa je nujno. Biti moramo združeni, odločni in enotni. Razpuščeni »Boj« lokaliziran na Dravsko banovino nikakor ni mogel v politični areni Jugoslavije igrati kake vloge. Dokaz je ta lahkota njegovega razpusta. Vse nekaj drugega bi pa bilo, ako bi bili vsedržavno združeni. Seveda tu ni govora o kaki centralizaciji, ker vsled centralizma že prav vsakega glava in žep bolita. Združenje mora biti le tolmač teze lokalno-samoupravno vodečih se stanov. Poleg delavske, trgovske in drugih zbornic mora tudi kmetski stan dobiti svojo zbornico in le te zbornice naj postanejo pravi parlamenti stanovsko-gospodarskega značaja, ki bodo postali pravi tolmači krajevno-stanovskih potreb.

Kdor mi je v razpravi pazno sledil, je z lahkoto opazil neko stanovsko interesno skupnost delavca, obrtnika in kmeta. Tri trije pa rabijo tudi trgovca in inteligenta. Torej, ako so specielno prvi trije stanovi v gospodarskem razsulu, je dokaz, da imajo skupnega povzročitelja. Kaj je bolj naravno kot to, da ga skušajo tudi skupno zatreči?

Momentane politične pregrupacije ali smeri ne bodo krize nikdar odpravile. To je možno le na podlagi nesebičnega sodelovanja vseh stanov. Otresti se moramo le vseh zastarelih predsodkov. Ljudje so različni. Eni ne morejo živeti brez strank, brez voditeljev. Nekateri odtrče, kakor veter potegne. Nekaterim ne ustreže ne Peter ne Pavel. Nekateri hočejo biti na vsak način »vidni«. Najmanj je pa takih, ki bi se podredili v vsem interesu skupnosti. Ravno ta čednost je pa najvažnejša in za njeno uveljavljanje je pa potrebno pero in bič. S tem sem prav za prav vse povedal. Še važnejše bi bilo, da se zatre ta prokleta laždemokracija, vsled katere ogromna večina delavstva strada in nje deca hira in propada. Vsled teh nazorov nas zmerjajo, da smo fašisti. Odpustimo jim, saj ne vedo, »da mislijo z drugimi možgani«. Beseda »fašist« pomeni pri delavcu toliko ko psovka, katero umetno goje gotovi »voditelji«, ki so muenja, da morajo delavci to misliti in delati, kar oni veleajo. Neposlušne pa proglašajo za izdajalce delavskega stanu. Da je bilo delavstvo vsled dobro rejenih in v gorkih gnezdecih počiva-jočih delavskih voditeljev mnogokrat kompromitirano in osmešeno, naj navedem le slučaj, kako so delali »poslušni« »štimgo« proti Ljotiču v »Unionu«. Takoj ob otvoritvi shoda je komandiral »ultra komunista«, ki pa brezposelnemu delavcu še cigarete ni hotel dati, da se morajo smejeti. Kmalu nato so pa proglasili Ljotiča za fašista, ne da bi ga poznali (ker je tedaj govoril Kuster), ali slišali govoriti. Ko je pa Ljotič sam začel razvijati program »Zbora« in tolmačiti odnošaje v človeški družbi in državi in vseh treh vej jugoslovanskega naroda, so mu pa posamezni, prej nahujskani zborovalci pritrjevali in končno tudi aplavdirali. Dokaz, da je naš delavec še vedno dovzeten za zdrava in v občo korist streméča načela. Kot delavca me je bilo pa do dna praznega želodca sram, ko sta se dva debela in rdečelična »nacionalista« veselila nastopa nekaterih delavcev, rekoč: Naš delavec ni prav nič nevaren; v kritičnem trenutku, ko bi delavstvo dobilo moč, zadostuje, da se kupi voditelj in vsi bi drli za njim, kar bi bilo pri zavedni masi nemogoče.

(Konec prihodnjič.)

Pozor!

Nakup zimskega perila, trikotaže, pletenin, toplih nogavic, rokavic, volne, snežk, galoš, finih in priprostih domačih čevljev, dežnikov, praktičnih daril za Miklavža itd. cenj. občinstvu toplo priporoča trdka

F. M. SCHMITT

Pred Škofijo 2 Ljubljana Lingarjeva 4
Ogled blaga brezobzven za nakup!
Postrežba točna! — Cene nizke!

Tehnična pisarna

inž. Borštner Ognjeslav

poobl. civ. strojni inženjer,
Ljubljana, Pražakova ulica 8/I
vrši vse strojno-inženjerske posle ter dobavlja vse vrste strojev, predvsem

vodne turbine

Za hladne dneve

damske snežke Din 35°—
moške galoše Din 38°—

damski plašči Din 280°—
moški Hubertus
plašči Din 250°—

Ant. Krisper
Ljubljana

Mestni trg št. 26
Stritarjeva ul. 1—3

Vinko Gaberski:

1914 — 1918

(Nadaljevanje.)

V zadnjem trenutku, že na poti v avtomobil, skoči k meni stotnik generalnega štaba Petru v vojni opremi, ter mi kot vodji stanice vrže na mizo papir z množico naslovov in depešo, ki jo morajo izvesti vsi poveljniki vseh oddelkov v območju divizije do italijanske črte. Vsebina je bila kratka. Zdi se mi, da se je glasila natanko tako: »Albrechttag beginnt morgen 3 Uhr früh.« (Albrechtov dan napoči jutri ob treh.)

Dasi nižji nismo ničesar vedeli, smo si vendar vsi takoj raztolmačili, da se začne ob uri splošna ofenziva od švicarske meje pa do morja. Ofenziva je bila skrbno pripravljena in tako močno zamišljena, da bi po programu morali Italijane presenetiti, prevreči, pregnati, zajeti ali pobiti, popoldne pa že hiteti proti Trevisu in Benetkam. Ali prišlo je drugače. Tisti lepi, veliki zaboj, ki so bili pripravljeni za spravlanje plena, so bili odveč.

Petru, ki me sploh nikoli ni maral, me je osorno pogledal, ter je z vzklikom »also tipp-toppe« smuknil iz gole sobe prek dvorišča v gluho noč.

Pogledal sem na uro. Kazalo je sedaj že lezlo na polnoč. Mučno mi je bilo, da ni prišel neprijetni človek s svojim fonogramom vsaj nekoliko pozneje, ko bi bil že moj naslednik v službi. Zadel me je težka in odgovorna naloga. Nervoznost je bila splošna, zveze so bile ponekod pokvarjene in kdo mi jamči, da bo vsako zanikrno poveljstvo res pravi čas vedelo za začetek napadanja? Vpisaval sem velike in male naslove v protokol ter sem zabeležil uro prevzema in čas predaje na posamezne naslove. Telefonisti so že obveščali brigade in artiljerijo, pa tren in kar je bilo naravnost diviziji podrejeno. Ko bo to končano, me vse drugo ne briga več toliko. Potlej naj drugi gledajo, kako se bo razvijalo.

Zdajci me pa od nekod pokliče komandant ter mi telefonira, naj tisto pustim tovarišu, ki je ravno že čakal, drugo pa naj pošljem diviziji v Caso Pivo, ker bo komanda vsak čas tam. Tega povelja si nisem mogel raztolmačiti. Zbral sem vse lističe z manj važnimi rečmi, ter sem zadevo naprtil oficir-

ju, ki se je skoro javil po to. Gotovo so morali kaj dodati ali pa spremeniti, ker so pričakovali velikega prevrata.

Z naslednikom sva vse pregledala, križem podpisala predajo in prejem in jaz sem zapustil stanico. Vendar sem se še obotavljal na pristavi, ker nisem imel nove dodelitve. njeno hrumenje kakor bi se valili plazovi zemlje in kamenja z gromom po skalah v dolino. Oficir je trdil, da so bili oni natančno poučeni o naših nakanah in so točno vedeli, da se ofenziva začne ob treh. Zato so bili pripravljeni in so že na prve granate odgovorili. Streljali so tudi oni iz vseh žrel, tako, da je bila takoj v prvem trenutku ta akcija dvojna.

V Casi Pivi me je komandant odbral, da moram iti proti večeru k Pijavi in ob pontonskem mostu preko reke napraviti dobro in trdno telefonsko zvezo. Tam do Casa Basso za drugim nasipom moramo na vsak način priti, mi je rekel. Sam pa naj prodrem do Casa Croce, da vidim kako bi se mogla tam namestiti divizija, a z dovoljenjem Italijanov seveda. Dva vozova s spravami in prtljago smo prerinili po širokem mostu pri San Dona prek Pijave, da bi nas počakala tam za drugim nasipom pri cerkvi Santa Anastasia. Za vodjo tega trena sem določil Dunajčana Laubergerja, ki je živel kot trgovski pomočnik v Berlinu. Mož je bil počasen in slab v nogah in ker sva včasih govorila o obema znanem Berlinu, sem mislil, da ga zaščitim če ga pošljem s trenom. Ne vem, kako je prišlo, da ni bilo treba iti delat progo proti večeru. S peščico ljudi sem ostal v takozvani lisičini v nasipu ob levem bregu Pijave, kjer je že tudi bil podmaršal Puchalski, ker je pričakoval, da se posreči vreči Italijane prek Casa Croce. V lisičini so imeli telefon in so čepeli prav na varnem, dasi so tam okoli padale granate. Italijani so namreč iskali pontonski most, ter streljali na cesto za njim. Tu smo prenočili, a v jutru smo popadli svoje aparate, orodje in zvitke z žico ter smo se pognali prek visokega nasipa k reki, kajti počasi stopati ni bilo varno. Italijanski opazovalci so namreč vse pregledali. Sam sem nosil na močni italijanski žici napeljanih kakih pet zvitkov in ko sem doli ob Pijavi skočil v vijugast rov, da bi prišel skrito do mosta, se je žica od sunka utrgala in okrogli zvitki so zbežali pred menoj k Pijavi, da smo jih morali poloviti kakor nagajiva praseta.

Pijava je kakor so vse reke na Beneškem bolj hudourniškega značaja. Poleti ob suši voda silno pade, pomladi ko se tali sneg, ali ko teko nalivi, pa naraste in sili prek bregov. Zato je pridno ljudstvo napravilo mogočne nasipe na obeh straneh reke v beneški nižini, ki so mestoma več metrov visoki in še na vrhu tako široki, da se moreta izogibati dva voza.

Na mostu se je začel naš križev pot. Dolgi Nejezhleba, ki se mi je zdel kakor Žiškin junak, je zaklel, kedar je zahrumela granata prek naših glav in zaklel je, kedar je žlopnila v vodo. Dobil sem utis, da bi mu torej bilo najbolj prav ko bi treščila na most na sredo med nas. Hodil sem precej previdno nekoliko dalje spredi, da bi bil čim prej z mosta. Nejezhleba je klel in se rotil tako vztrajno, da bi se bil moral most že zavoljo tega zrušiti, a nazadnje je le nehal. Mimogrede omenjam, da je bil Nejezhleba z Morave. Imel je doma lepo kmetsko posestvo in mlin. Zato je njegovo ime čudno. Pomeni namreč Nejejkruha. Ta husit je bil drugače dobronamern in ni nikdar klel. Zato se mi je njegova hoja prek mosta zdela jako čudna.

Na oni strani smo srečavali lahko ranjene, ki so se vračali; bili so tudi ljudje 87. celjskega polka vmes. Šli smo kar slepo naprej brez pravega prevdanka. Rili smo skoz grmovje in bodikasto žico med potolčenimi nasipi na razteptanih poljih do drugega nasipa tam za Pijavo in smo potegnili mimo sedeža 23. brigade progo. Bila je sreča za nas, da smo lezli večidel po močvirnih tleh, kajti skoro vsaka granata je bila mrzla, to se pravi, zarila se je v zemljo in se ni razletela. Hitro smo bili prek nasipa med novim grmovjem in v uničenih vinogradih. Tu je bilo že suho. Tod so polegale rezerve in čakale, a mi smo silili proti Casi Basso, kakor nam je bilo rečeno.

Sredi popoldneva se nam je zazdelo, da strelja Italijan po načrtu in prav na gosto na prostor za našim hrbtom. Dobil sem utis, da hoče ločiti naše rezerve od čet na prvi postojanki. Bilo je res tako. Že za nekaj minut so zažvižgale krogle iz pušk preko naših glav in mimo nas; znamenje, da se Italijani bližajo. Neki četovodja 87. polka, ki se je s svojimi ljudmi ravno vrnil iz grmovja s pastrole, je trdil da Italijanov ni nikjer. Fronta torej ni bila predrta, ampak dokaz je bil to, da se Avstrijci v redu korak za korakom,

ampak v borbi, umikajo. Položaj je bil hudo kritičen. To je izpričal tudi neznan stotnik generalnega štaba s svojim ravnanjem. Po neki stezi je prinorel mimo nas, ter je kakor blazen spraševal, kje je general. Sirota, sem si mislil, ki iščeš generala tu. Ko bi oni hodili na taka mesta, bi pa ne bilo nobenega. Samo v veliki zmedbi bi kateri sem zašel.

V vrvežu sva se našla s poročnikom Muscardinom, ki je imel drug oddelek, oziroma bil odgovoren za gradnjo vseh zvez v območju naše divizije na italijanski strani Pijave. Muscardin je bil z otoka Lošinja doma. Imel se je za Italijana ter je bilo že zavoljo tega tistikrat lahko z njim govoriti. Videla sva, da naprej pred našo infanterijo ne moreva in da je treba počakati, da nam zopet nadela pot. Če bo. V tem smislu sva sporočila položaj komandi in sva sklenila, da se nekoliko umakneva na varnejše mesto.

Priznam, da sem razmišljal kako bi kje počakal Italijane, da bi me vzeli za svojega. Zdelo se mi je to bolj zdravo kakor tavati med grmovjem po razrovanih tleh ter čakati na nezasuženo smrt. Sodim, da je tako mislil tudi Muscardin. Govorila nisva o tem, vendar smo pa šli mi vsi pod veliko in močno kritje pod zemljo, ki so ga bili prej napravili Italijani zase. Bil nas je naphano poln brlog. Tam smo poslušali hrumenje na planem in smo čakali, da bi pridivljali mimo Avstrijci, za njimi pa Italijani. A niso prišli. Nepredvidno bi bilo še dalje čepeti na varnem. Zato smo se izvlekli.

Prišedši na svetlo, smo opazili, da strelja italijanski topovi gosteje nego prej. Razkropili smo se; zdajci prituli granata in zleti tako blizu mene, da me je piš zasuknil in vrgel. Poberem se na koleno in vidim nekaj korakov od sebe črnorjavosiv čad, ki se je počasi redčil. Tja je bila udarila granata. Pobral sem se in ko se je dim razlezel sem opazil na tleh Laubergerja. Ni mogel vstati; bil je ranjen. Takoj so mu priskočili na pomoč. Meni se je zadeva zdela kaj čudna, kajti jaz sem vendar bil poslal človeka s trenom na drugo stran.

Lauberger je imel hudo rano. Oskolek granate ga je zadel med koleno, kri je curkoma lila. Odnesli so ga k sanitetcem v bližnjo podrto hišo, kjer so mu podložili masko za plin pod glavo. To je bil prizor s pogreba. (Dalje prih.)